

ANUL II, No. 1.

IANUARIE-MARTIE 1909.

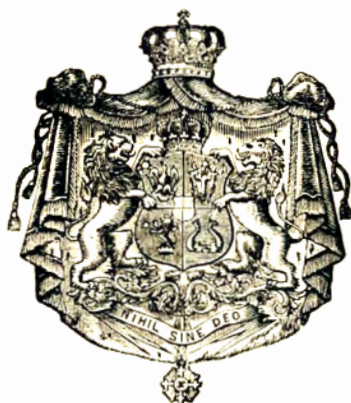
10785
A4

BULETINUL

COMISIUNII

MONUMENTELOR ISTORICE

PUBLIKAȚIUNE TRIMESTRIALA

BUCUREȘTI

Inst. de Arte Grafice CAROL GÖBL S-r I. St. Rasidescu
16, STRADA DOAMNEI, 16

1909

CUPRINSUL

TEXT

Mănăstirea lui Aron-Vodă din țarina Iașilor :

I. Note istorice.

II. Descriere arhitectonică.

Mănăstirea Hurezi :

Biserica cea mare.

Decorațiunile dela Paraclisul mitropolitan din București.

Din posesiunile Domnilor noștri în Ardeal: Vințul și Vurperu.

Cronică: Din lucrările Comisiunii. Un „mithreum” în Dobrogea și Raport despre lucrările de restaurare a mănăstirii Hurezi.

ILUSTRAȚIUNI

Mănăstirea lui Aron-Vodă :

1-2. Biserica înainte de lucrările din 1907.

3-4. Biserica după lucrările din 1907.

5. Filaret Beldiman Apamias, fost egumen.

6. Planul bisericii.

7. Secțiune longitudinală.

8. Desemnurl pe teracotele de ornamentație.

Biserica mănăstirii Hurezi :

9. Vedere dela apus-miazăzi.

10. Vedere dela apus.

11. Planul.

12. Vedere din față (desemn).

13. Fereastră.

14. Vedere laterală (desemn).

15. Detalii (desemnuri).

16. Chenarul ușii.

17. Pridvorul cel mic cu vedere în slomn.

18-19. Fragmente din chenarul ușii.

20. Morminte în biserică.

21. Coloană dela Pridvor (desemn).

22. Morminte în biserică (desemnuri).

Paraclisul mitropolitan din București :

23. Decorațiune pe perete.

24. Sf. Mercurle și Sf. Dimitrie.

25. Sf. Artemle și Sf. Mina.

26. Sf. Ierarh Grigorie Teologul.

27. Chenarul ușii.

28. Fragment de decorațiune.

29. Fragment de frescă: Sf. Ana.

30. Sf. Severlan (final).

31-32. Ruinele Castelului din Vinț.

NOTĂ. — Ilustrațiile de sub No. 20, 23-30 sunt după fotografiile făcute de d. Inginer Stelian Petrescu, iar desenurile afară de cele dela pag. 11, 12 și 13 — sunt lucrate de d. I. D. Trajanescu, arhitect.

UN „MITHREUM“ ÎN DOBROGEA

În Mai, anul trecut, cu ocazia unor lucrări întreprinse la locul numit «Cișmele» din satul Acpunar (jud. Tulcea), s'au găsit în pământ mai multe plăci de marmură, cu sculpturi în basorelief, cari reprezintă scene referitoare la cultul zeului Mithra.

Cea mai mare din aceste plăci (51×53 cm.) reprezintă pe Mithra tauroctonul în peștera sfântă, sacrificând taurul. Din sângele victimei iesă obișnuitul șarpe, iar cânele, însoțitorul credincios al zeului, păzește sufletul animalului ucis. Deasupra, în colțul stâng al plăcii, un cap, încunjurat de raze, reprezintă soarele, iar în colțul drept, alt cap, împodobit cu semiluna, reprezintă luna. Alte plăci mai mici (18-20 cm.) sunt fragmente dintr-o decorațiune murală și reprezintă scene din mitologia zeului. Unul are gravată o inscripție greacă, care

conține un nume, probabil acel al sculptorului.

Numeroase zidării găsite în acelaș loc ne face să bănuim că a fost acolo un templu al lui Mithra, un «mithreum», și sculpturile acestea formau decorațiunea interioară obișnuită la orice templu al acestui zeu. Arta cu care sunt lucrate e cea a sec. II sau III d. Cristos. De altfel împreună cu ele s'au găsit și câteva candelice romane de lut.

Mulțumită d-lui Ilie Stănescu, învățătorul din satul vecin Cârjelari, sculpturile de care vorbim au putut fi salvate și prin intermediul Prefecturii s'au înaintat Muzeului național de antichități din București.

Existența acestui «mithreum» e o nouă dovadă de răspândirea mithracismului printre soldații și populațiunea dela gurile Dunării, în epoca romană.

CONST. MOISIL.

RAPORT DESPRE LUCRĂRILE DE RESTAURARE
A MĂNĂSTIRII HUREZI

Lucrările s'au început către sfârșitul lunii Iunie. Până să se aprovizioneze materialele și să se angajeze lucrătorii, s'a făcut o recunoaștere a lucrărilor executate în vara anului 1907 — și anume:

1. Clopotnița s'a restaurat în întregime dela acoperiș până la acoperământul cel mare al corpului de clădiri alăturate.

2. S'au schimbat 20 coloane de piatră dela clădirea din spre nord și o parte din clădirea din spre vest până la foișorul lui Hrisante, refăcându-se și tencuelile la parter tot pe această porțiune, pe o întindere de 60 m.

3. La schitul Sf. Ștefan s'a făcut din nou tencuiala exterioară dimpreună cu acoperișul de șindrilă.

La începerea lucrărilor în vara anului 1908 nu s'a găsit pe șantier decât un material de lucru foarte restrâns și insuficient pentru con-

tinuarea lucrărilor, și anume: 124 buc. lemn de anin pentru schelă, cu lungimi între 3-9 metri, 2 varnițe la schitul Sf. Ștefan, 1½ m. c. var alb în pastă, 3 butoaie mici pentru apă, 30 scoabe.

Aceste materiale fiind insuficiente pentru continuarea lucrărilor, a trebuit să se facă aprovizionamente complete: unelte de lucru, lemne de schelă, var, nisip, lemn ție de brad și stejar, ferăria necesară etc.

Odată materialele strânse pe șantier și în magazii, s'au adus lucrătorii trebuincioși și astfel la începutul lunii Iulie s'a putut începe lucrul.

Cu toate acestea lucrarea nu și-a luat curs decât către sfârșitul lunii Iulie, din cauza dificultăților întâmpinate cu aprovizionarea materialelor și cu lucrătorii, cari plecau dela lucru, deși erau plătiți cu 8-9 lei pe zi, din cauza greutății traiului în localitate.

Totuș, în lunile August-Septembrie, timpul

fiind favorabil, lucrul a sporit, așa că s'a executat în acest timp partea importantă a lucrărilor, continuându-se mai departe în luna Octombrie și Noiembrie până la 15, când s'a concediat cei din urmă lucrători lemnași, iar până la 1 Decembrie s'a lucrat la înmagazinarea materialelor, faceri de șoproane provizorii pentru cele rămase afară și inventarierea lor precum și darea în seamă jandarmeriei locale spre bună pază până în primăvara anului 1909, când, probabil, lucrarea se va continua.

Lucrările executate în acest timp se pot împărți astfel:

1. *La casele domnești.*

S'a răzuit toată tencuiala veche până la cărămidă și s'a scobit rosturile și tencuit din nou cu mortar de var alb și câlți, după datina veche.

S'a desființat strașina orizontală ce eră între cele două foișoare domnești și s'a tencuit până sub strașina cea înclinată, așa după cum eră mai înainte. Cu ocazia răzuirii tencuelilor la casele domnești s'a găsit forma veche a ferestrelor din fațadă, cari erau în arc la partea lor superioară și mai largi, iar nu drepte și mai mici, cum se aflau la începerea lucrărilor. Cu această ocazie s'a refăcut cornișa cea veche, care eră ascunsă prin strașina cea orizontală.

2. *La foișorul domnesc din stânga.*

S'a înlocuit două coloane de jos dimpreună cu bazele și cu capitulele, iar cea de-a treia s'a curățit.

S'a răzuit și făcut din nou tencuiala pe din afară, și la bolta de jos, iar bolta de sus s'a făcut din nou, de oarece s'a găsit spartă și înlocuită cu un tavan de lemn, șipci și tencuială. S'a înălțat la partea superioară cu zidărie până la nivelul ciubucului de sus, care s'a găsit că înconjură la început și acest foișor, ca și casele domnești.

Printr'o proptire îngrijită deasupra a rămas tot acoperișul cel vechiu până la schimbarea lui definitivă.

De remarcat este că golul dintre arcadele de jos, la acest foișor eră astupat cu zidărie și astfel partea de jos a foișorului transformată în magazie. Prin dărâmarea acestor umpluturi s'a dat foișorului vechea lui înfățișare.

Neobservându-se nici o crăpătură nu s'a făcut nici o reparație la fundațiune.

Din cauză că nivelul curții s'a ridicat cu timpul, baza coloanelor eră în întregime astupată, luând astfel din proporția veche a foișorului, ca

și a întregii clădiri. În scop de a redă vechiul nivel al curții, peste care se va pune un trotuar de 10 cm. înălțime în jurul construcției, s'a lăsat liberă vederii baza coloanelor pe o înălțime de 13 cm.

3. *La foișorul domnesc din dreapta.*

Acest foișor, prezentând crăpături la partea de sus și la cea de jos, ne-a făcut să bănuim că fundația sa trebuie să fie slabă, ceea ce s'a și confirmat, făcându-se sondajii.

Pentru că un colț al foișorului eră cu 20 cm. mai jos ca celalt și pentru că zidăria eră crăpată în toate sensurile, s'a renunțat la ideea de a se face o subzidărie, neavând la îndemână nici aparate speciale pentru proptire și ridicare și, mai mult, din cauza rimoaselor coloane sculptate, cari, printr'o manevră greșită, s'ar fi sfărâmat poate în dărâmăturile zidăriei. De aceea s'a hotărât dărâmarea completă a lui și refacerea din nou, la fel cu cel vechiu, pe o temelie solidă din beton de ciment.

După ce mai întâiu s'a luat exact releveul acestui foișor, spre a servi la reconstruire, s'a început dărâmarea lui cu cea mai mare atențiune, spre a nu primejdi coloanele de sus. Printr'o proptire îngrijită s'a păstrat acoperișul în vechea lui pozițiune, coloanele s'au dat jos cu ajutorul unor cutii solide, în care se culcă coloana, și apoi se dă jos pe un pod înclinat, nu fără oarecare greutate. Coloanele odată date jos, s'au pus la adăpost și s'au dat în lucru sculptorului, spre a le curăți de straturile de văpsea și var ce eră dat peste piatră.

Săpându-se temelia veche, s'a găsit pământul foarte slab; de aceea s'a săpat mai jos până la pământ sănătos și, spre mai mare siguranță, s'au bătut piloți de 1—2 metri lungime, cu 0,20 diametru, iar în dreptul coloanelor s'au bătut câte 4 piloți. Capetele piloților s'au lăsat afară de 40 cm., ca să formeze un corp cu betonul de ciment cu care s'a făcut fundația.

Timpul fiind nefavorabil, nu s'a putut așeza decât coloanele de jos, cu bazele și capitulele lor, urmând să se completeze în campania viitoare.

La așezarea bazelor dela aceste coloane s'a avut în vedere panta de scurgere a curții, lăsându-se vizibil tot 13 cm., ca și la foișorul din stânga.

4. *La Paraclis.*

S'a răzuit tencuiala veche și s'a tencuit din nou până aproape de acoperișul cel mare. Lu-

crarea s'a intrerupt din cauza timpului rău, venit prea de timpuriu.

S'au schimbat toate acoperişurile, începând cu acoperişul de sus al cupolei.

Crucea de sus a rămas aceeaş, doar că i s'a completat paftalele de aramă ce-i lipsiau, fierul s'a vopsit cu negru precum şi laturile, iar paftalele şi cruciuliţele s'au aurit cu foi de aur. S'a înlocuit acoperişul de aramă cu olane smălţuite, făcute în localitate în foarte bune condiţiuni de soliditate şi înfăţişare.

S'a păstrat neatinsă forma cea veche a acoperişului, cu singura deosebire că i s'a făcut o străşină de stejar aparent de 20 cm. eşitură, care la acoperişul vechiu era îmbrăcată în aramă.

Arama veche s'a vândut prin licitaţie în folosul Statului. Pe deasupra bolţilor de sus s'a pus o şapă de ciment. Ferestrele cele vechi s'au înlocuit cu altele noi de stejar, iar cele interioare sunt făcute, dar neaşezate.

La partea pătrată olanele sunt aşezate de-a dreptul pe zidărie. Cornişele în general fiind stricate şi nealiniat, s'au refăcut în mare parte. Cu pola şi baza pătrată fiind complet terminate s'au şi vărut; corpul Paraclisului a rămas în parte netencuit. Acoperişul la acest corp s'a făcut în mod provizor cu ruberoid pus peste şarpanta definitivă; asemenea la cerdacul Paraclisului.

Icoana cea mare de deasupra trapezii s'a învelit cu pânză spre a fi la adăpost de eventuale stricăciuni.

5. *La foişorul călugăresc (nord).*

La acest foişor s'au curăţit coloanele de straturile de văpsea şi var ce le acoperia.

6. *La clădirile cu cerdac din spre nord, vest şi sud.*

La clădirile din spre vest şi sud s'au desfundat arcadele şi s'au înlocuit coloanele stricate dinpreună cu bazele şi capitètele lor; de asemenea s'au completat arcurile ce lipsiau precum şi lemnele de stejar ce vin deasupra capitètelor.

Tot la aceste clădiri s'a răzuit tencuiala veche şi s'a refăcut în parte, iar la acoperiş s'a schim-

bat cu totul şarpanta veche prin alta nouă, dela calcanul caselor domneşti până la foişorul lui Dionisie, pe o întindere de 550 m. pătraţi.

S'a desfundat şi refăcut canalul de scurgere ce duce din curte la hasnaua cea mare din grădina din dos.

Timpul schimbându-se brusc, nu s'a putut acoperi cu olane, ci cu ruberoid şi tablă veche, spre a le proteja în mod provizor în timpul iernei.

7. *La clădirea şpitalului.*

La această clădire s'a răzuit tencuiala interioară din saloane, spre a se risipi mirosul greu ce a rămas după evacuare. Deasemenea s'a dărâmat latrinele şpitalului tot pentru acest motiv, iar cărămida bună scoasă din dărâmături s'a strâns în figuri şi s'a întrebuinţat în parte la reparaţia zidărilor, unde a fost trebuinţă.

Duşumelele scoase dela această clădire s'au întrebuinţat la schelăria şantierului.

Lemnăria de stejar fiind foarte uscată s'a depozitat sub şoproane, spre a servi la tâmplăria ce se va face mai târziu.

8. *La chili.*

Către sfârşitul campaniei de lucru s'a făcut o reparaţie generală la toate chiliile, revizuiindu-se cu deamănuntul sobele şi tâmplăria.

9. *La schitul Sf. Stefan.*

La acest schit s'a descoperit ruinele chiliilor, clopotniţei şi zidului înconjurător.

Prin aceste lucrări, destul de importante, s'a pus în evidenţă vechea alcătuire a acestui schit şi s'a înconjurat cu un şanţ protector atât zidurile înconjurătoare cât şi bisericuţa schitului, care, până mai anii trecuţi, servia de adăpost vitelor pe vreme rea.

10. *Unelte şi materiale.*

Hotărându-se închiderea şantierului din cauza timpului nefavorabil pe ziua de 15 Noemvrie, s'a strâns materialele şi uneltele în magazii, cari s'au încuiat, sigilat şi s'au dat în primire jandarmeriei locale, prin proces-verbal şi inventar, dimpreună cu materialele depozitate în curte.

N. GHICA-BUDEŞTI

Arhitect-Şef

I. D. TRAJANESCU

Arhitect